

Uri Ruiz Bikandi, irakasle erretiratu «Eskolako ateak itxi eta umeak sailkatzeko joera klasista dago»

Andereño ari zen 1970eko hamarkadaren hasieran, eta irakaskuntzan eman du bizi osoa, orain urte bi erretretan sartu zen arte. Asko baino gehiago idatzia da, ikastaro asko baino gehiago zuzendua, hizkuntzen didaktika beti kezka. Bitartean, aldi bihurri baten lekuko izan da, eta heterodoxiatik jardun du, zorrotz.

Miel A. Elustondo

ARGAZKIAK: ZALDI ERO

Gaixorik zaudela jakinarazi didate. Biriketako minbiziak jo zaitu. Zer moduz zaude?

Harrigarri bada ere, ondo. Pozik. Irailaz gero medikurik mediku ibili naiz, frogatik frogara. Luze ibili nintzen harik eta abenduaren 20an minbizia diagnostikatu zidaten arte. Birikak harrapatuak nituela esan zidaten, gauza larria dela, oso larria. Ez dago birikak kentzerik, eta biriketan daukadana kentzerik ere ez dago. Fisikoki oso ondo nago, arnasa ondo hartzen dut, ez dut minik... Primeran nago. Badakit zer daukadan, eskannerrean ikusi dut gaitza, baina minik ez daukadan bitartean, oso ondo.

Heriotza Duinaren Aldeko Elkarteko kide omen zaitugu.

Ama zelan hil zen ikusi nuen, eta terriblea iruditu zitzaidan. Minbiziaz hil zen, klinika pribatu batean. Suerte txarra izan zuen, Gabonetan gaizkitu zelako eta gabon zahar egunean eraman genuelako klinikara: mediku gutxi, erizainak batek daki non... Gogoratzeak ere ikara ematen dit. Ama oinazetan zegoen, eta gu senideok korridoreetan, laguntza eske: "Mesedez, egizue zerbait!". Inor ez zen

agertzen. Izugarria. Beti pentsatu dut, eta amak ere pentsatzen zuen, eutanasia eskubidearen jabe izan beharko ginatekeela, pertsonak ezin ditugula tratatu animaliak baino txarrago: zaldi bat hil-zorian dagoela, arindu egiten diogu sufrikarioa. Eta ama oinaze handiz hil zen, medikuek ez zioten lagundu. Geroago, jakin nuen bazela Heriotza Duinaren Aldeko Elkartea, bazela bizi-testamentua... eta elkarteko kide egin nintzen.

Gazterik hasi zinen irakaskuntzan, eta 70eko hamarkadaren hasieran ikastolan ari zinen andereño.

Hasteko, 1970-71n Iurretako ikastolan irakasle nintzen. Batxilergo ikasketak laugarren maila arte egin eta Bilbora joan nintzen Merkataritza peritu ikasketak egitera. Han, hirugarren urtean ari nintzela (16 urte nik), aita hil zitzaidan. Kurtsoa galdu nuen. Bulego batean hasi nintzen lanean, eta lan hori gorroto nuela konturatu nintzen. Laster esan nion amari: "Bulegoan ez, ama, ez dut gura behar hori". Eta maistra egin nahi nuela esan nion, nahiz eta aurretik ez nuen nahi izan, maistra izatea Durangon ikasten ari nintzen kolegiokoekin bidea

zelako. Eskola partikularrak emanak nituen ordean, eta gustatzen zitzaidan. Eta Durangoko moja eskola batean hasi nintzen lanean, haur hezkuntzan, eta libretik etortzen nintzen Gasteizera ikasketak egitera. 1970ean irakasle ikasketak amaitu eta, titulua neukala, zain neukan Iurretako ikastola. Eta haraxe joan nintzen.

Uribarri Ruiz Bikandi

1950, Durango

Iurretako (Bizkaia) Catequesis San Miguel ikastolako irakasle zen 1970ean. Hasiera zail, bihurri, korapiloa ezagutu zuen Bizkaiko ikastoletako irakasleen koordinatzaile zela, ikastoletako lehenbiziko lan gatazkak eta Adela Ibabe andereñoaren heriotza barne. Gero, Gasteiza jo zuen eta Hizkuntza eta Literaturaren didaktika irakasle izana da EHUn, Bilboko Irakasle Eskolan. Oroz gain, didaktika izan du ikergai 2015ean erretiratu zen arte.

Ikuskaritzarekin gorabeherak izan zenituztela irakurri dut *Hik Hasi* aldizkarian egin zizuten elkarrizketa batean.

Ikasturte hartan bertan etorri zitzaigun ikuskaritza, eta itxi egin zigun ikastola. Catequesis San Miguel zeukan izena gure ikastola hark. Martxoan itxi zigutenetik ekainera bitartean etxerik etxe ibili ginen umeekin, inoren etxean beti. Ikuskatzaileak, guk irakatsi ahal izateko, guardia zibilaren eta poliziaren jokabide zuzeneko agiria eta parrokoaren onspena eskatu zizkigun. Parrokoak erraz eman zidan agiria, nahiz eta nik ordurako elizara joateari utzia nion. Guardia zibiletara joan, eta han ez zutela halako egiaztagiririk, ikuskatzaileak berak emango zidala. Ikuskatzaileari agiri eske joan nintzaionean, “*usted, peligrosa dirigente de ETA*”, hasi zitzaidan, “eskola emateko asmotan zatoz hona? Bizian ez duzu eskolarik emango!”. “Ikusiko dugu hori!”, erantzun nion nik neure aldetik, oilarra baino harroago. “Ikusiko dugu!”, berak. 21 urte nituen.

Zertan zen politika giro beroa?

Ordurako politikoki antolatuta nenbilen. EMK-koa nintzen. Maite nuen eta interesatzen zitzaidan lanean ari nintzen batetik, eta bestetik politikan sartuta nengoen, nahiz eta gauza biak batu egiten ziren. Mentalitate gatazka puri-puritan zegoen, euskara batuaren auzia eta hatxearen kontrako borroka. Alde batetik, oso eskuindar zen jendea zegoen, euskal esentzien zaindariak, eta beste aldetik, gu bezalako jendea. Esaterako, gu izan ginen pilulak hartu zituzten lehenbiziko emakumeetakoak. Sartre eta Fanon irakurtzen genituen, Freud irakurrita geneukan. Giro horretan, Bizkaiko ikastoletako irakasleen koordinatzaile nintzen garaian Deustuko ikastolak hainbat irakasle kanporatu zituen, adibidez.

Zuri ere heldu zitzaizun kaleratze haien zipriztina.

1973an Elorriora joan nintzen lanera. Ikastola legeztatu zenean, 1976an, hasi ziren gorabeherak. Ideien aniztasuna ez errespetatzen hasi zirenean, batzuek kontrol ideologia nahi izan zutenean. Ni, esate baterako, Euskadiko Ezkerraren zerrendan agertu nintzen (baina hamahirugarren tokian!), 1977ko lehen hauteskundeetan, eta ordu arte ona baino hobea nintzena (eta nirekin batera beste

Pablo Sanchez Aizpuru

“Don Pablo Sanchez Aizpuru zen hezkuntza ikuskatzailea Durangon. Fatxa hutsa. *‘Peligrosa dirigente de ETA’* nintzen, abenduan egin zen Burgoseko epaiketa zela-eta itxialdia egin genuelako Durangon. Gaua eman genuen elizan, eta irtekeran, hantxe zeuden guardia zibilak, guztion izenak hartzen”.

Elorrioko ikastola

“Ikastolaren azterketa eskatu zioten Ruiz de Olabuenaga Deustuko Soziologia katedradunari eta honek galdera egin zuen gurasoen artean ea ados zeuden kristau ez ziren irakasleen eskuetan euren umeak uzteko. Gurasoen %75ak erantzun zuen onartzen gintuztela, eta azterketa hura bultzatu zutenek beren seme-alabak ikastolatik atera zituzten: borroka irabazi genuen, eta herriko abadeak eta PNVko eskuinak galdu”.

Konpromisoa

“Herria hezteak eta euskalduntzeak denon konpromisoa izan beharko luke. Haserre serioa izan dut ikastolekin, eta salaketa publikoa egina naiz, ikastolek zabaldu ziotelako, 4 urteko haurrei irakatsiz, ingelesari atea. Ikastolek irakaskuntzaren merkantilizazioan gogor jokatu dute. Horrek izen-abizenak ditu, baditu erantzuleak”.

batzuk), deabru bihurtu ginen. PNVko eskuin muturra agertu zen orduan, eta PNVko eskuin muturra diot, PNVk bazuelako, Elorriion bertan ere, beste alde bat. Herrian abadeak agintzen zuen, haren inguruan antolatu zen gorriion kontrako ehiza. Oso gauza fuertea, ez zen tontakeria izan. Elorriion izan ginen guztiok oso gogor markatu gintuen kontu hark.

Irakasleak ere kanporatu zituzten hainbat ikastolatatik garai hartan.

Bai. Langile oso onak galdu ziren orduan, esanekoenak ez zirenak. Borroka ideologikoaren ondorio izan ziren langile kaleratzeak. Elorrioko gatazka hura bezala. Ondo jaso ez den borroka izan zen hura. Han herriko abadeak eta PNVko buruek hartu zuten parte. Gogoan dauzkat guraso eta irakasleen arteko besarkadak. Kasik bi urte iraun zuen borroka hura irabazi eta gero, beste urtebete eman nuen ikastolan. Jazarpena hainbesterainokoa izan zen, neka-neka eginda utzi ninduen eta alde egitea erabaki nuen. Gasteiza etorri nintzen.

Elorriotik Gasteiza etorri eta eskola publikoan hasi zinen lanean. Laster, material didaktikoa sortzen ari zinen.

Polita izan zen eskola publikoan euskara irakasten hastea. Lan handia egin genuen materialak sortzen. Lehenengo, *Hegaz* sorta egin genuen. Gero, *Kalakari*. Marraztu, idatzi... Denetatik egiten genuen. Bi ohar ere egingo nituzke nik. Batetik, hizkuntza irakasteko beste modu bat bilatu genuen, ordu arteko hizkuntza liburuak aspergarriak baino aspergarriagoak baitziren, eta jarraitzen dute izaten kasu batzuetan. Bestelako liburuak egin nahi genituen, barre egiteko ere balio zuten liburuak. Ikastea eta barre egitea batera joan zitezkeen. Bestetik, nesken presentzia ziurtatu genuen. *Hegazen*, *Kalakarin*... neskak eta mutilak proportzio berean erakutsi genituen, irudietan, ipuinetan eta denetan. Gure taldearen legea zen.

Hizkuntza eta literaturaren didaktika irakasle eta ikerlari izana zaitugu joan den aspaldi handian eta erretiroa hartu artean EHUn.

Momentu batean, liburugintza amaitu egin zen. Seigarren mailara arte egin genituen. Bitartean, Euskal Filologia ikasten ere hasi nintzen, ezer ez nekielela konbentzitututa eta neure burua jantzi

beharra neukala sinetsita. 87an Euskal Filologia bukatu eta formatzaileen formatzaile ikastaroa egin nuen Madrilén. Hurrengo, plazak atera ziren unibertsitatean. Aurkeztu eta atera egin nuen plaza, Bilbon. Ordurako hainbat testuliburu, artikulua eta zenbait ikerlan argitaratuak nituen eta, bestalde, didaktika zen neure esparrua, urteak neramatzan didaktika lanetan.

Hizkuntzak gurean ez direla ondo erakusten iritzi diozu.

Nire ustez, ez. Askotan nahastu egiten da hizkuntzaren formak ezagutzea hizkuntza erabiltzen jakitearekin. Oinarriko eskolaren helburua ez da linguistikak sortzea, hizkuntza ondo erabiltzen dakien jende gaitua prestatzea baizik. Horretarako, hizkuntzaren nondik norakoak jakin beharko ditu erabiltzaile horrek, hizkuntzaren barne mekanismoei begiratzeko gaitasuna, esangurari mila ertz bilatzeko ahalmena eta esateko modua zaintzeko nahia garatzea. Horixe da inportantea. Ez du balio gauzak edoze-

lan esatea, helburuarekin, solaskidearekin, egoerarekin bat datorren biderik onena baliatu behar da.

Ikastolan hasia lanean baina eskola publikoaren aldeko zara, oroz gain.

Aniztasuna eskolatik dator, txikitandik ikasi behar dugu gu ez bezalakoak direnekin bizitzen. Orain baditugu aukerak, baina aukeraren aurrean ateak itxi eta umeak sailkatzeko joera klasista dago. Hitza horixe da-eta, klasismoa, nahiz eta ez dugun erabiltzen. Ideologia eta klasismo guztien gainetik egon behar du hezkuntzak, harantzago, sakonagoa da kontua. Bestalde, aldiro-aldiro hezkuntza legeak aldatzen ari gara. Agintari bakoitzak nahi du bere zigilua ezarri, bere aldera eraman hezkuntza. Eta horrela ezin daiteke. Eskolak, nire ustez, hortik kanpo egon behar du, printzipio nagusi batzuen azpian, ez besterik.

Zer diozu ikastolen gainean?

Ikastolak egoera jakin batean sortu ziren. Frankismo garaioak, bederen.

Bestelako eredu bati erantzun nahirik. Ikastolek pedagogia mailan lan handia egin zuten. Eta, esate baterako, eskola laikoaren bidean beraiek eman zituzten lehenbiziko pausoak. Oso gauza inportantea herri honetan. Ikaragarria da herri honek egin duen aldaketa. Ume nintzelarik familia guztietan zen abade edo erlijiosoren bat. Ohore kontua ere bazen hura. Kristaurik kristauenak ginen Euskal Herrian. Baina oso urte gutxian aldatu zen kontua, eta ikastola askok laizismoaren alde lan handia egin zuten, barruko borroka guztiak gorabehera. Borroka larriak bizi izan ziren ikastoletan, euskara batuaren auziarekin lotuta, bestalde, hatxea eta ez hatxea. Modernotasunaren aldeko borroka ikastoletan egin zen, eta irabazi egin zen. Ikastolen aldekoa naiz, aldi hartako ikastolen aldekoa, behintzat.

“Aldi hartakoak” diozu.

Ez dut uste gerora ikastolek martxa hari eutsi diotenik. Ikastola askok eremu pribatua aukeratu zuten, eta haien irakas-

eLEKTRIKA
G R A B A K E T A K

-Grabaketak estudioan eta zuzenekoetan

-Nahasketa analogiko profesionala

-Zuzeneko teknikaria

Ander Barriuso Muñoa

<https://elektrikagrabaketak.bandcamp.com/>
<https://www.facebook.com/elektrikagrabaketak/>
elektrikagrabaketak@gmail.com
tlfnoa: 687046386

**TALLERES
MITXELENA**
S.COOP.

Torno bertikala: Ø 4.200 x 2.000
Fresadora: 10.000 x 3.500
Barrenatze mekanizatua

Eziago Poligonoa · Zikuñaga Auzoa
20120 HERNANI (Gipuzkoa)
T 943 55 25 12 · 16 · F 943 55 28 16
info@talleresmitxelena.com

www.talleresmitxelena.com

leak apenas lotu diren beste sareeta-koekin. Sare publikoak eskaintzen duen prestakuntzara orain joaten diren ez dakit, euren bidea egin dute, eta zergatik ez esan, negozio propioa ere bai. Gauza asko esan daitezke hor, argitaletxe eta beste. Niri hori ez zait gustatzen, ez eduki dituzten pribilegioak, ez erakutsi duten konpromiso sozial txikia: zenbat etorkin ikusten duzu ikastoletan? Hori da gaur egun gertatzen ari dena, nahiz eta inork ez duen hau horrela esaten. Baina hor daude datuak.

Irakasle eskolako irakasle izana zu, "ez oso optimista".

Ez naiz oso optimista, egia esan: gobernuak ere ez du honetan interesik erakutsi. Gauza asko egin litzake. Asma zezakeen eskola eta, batez ere, institutuko irakasleen lana sustatzeko pizgarriak, mintegiak eta praktika onak bultzatzen, esperientziez ikertu eta idatziz ezaten, adibidez, baina ez du egiten. Are gehiago, badirudi Bigarren Hezkuntzako Irakasleen Prestakuntzarako Masterrean datozen aldaketak gaiztotuko dutela gaurko egoera. Iruditzen zait, sarean ikasiz, berrikuntzak eta praktikak gaurkoak bezain exkax eta kontrol gutxiak jarraituko dutela izaten. Ez da gaizki pentsatzea unibertsitateak horretan batez ere diru-sarrerari begiratzen diola. Agian, eredu hartuta titulua (praktikan), diruaren truke ematen duten beste unibertsitate batzuk... Gero

eskandalizatuko gara PISA eta ebaluaketen emaitzekin. Eta zein da Hezkuntza Sailaren jarrera gai honetan? Erantzukizun handia bai, baina ardura? Zerbait egin nahi bada, behar da helburuak argi izan, dirua jarri eta jendea prestatu.

Hezkuntzan diru inbertsioa eskatzen duzu.

Unibertsitatearen lan baldintzak izugarri gogortu dira, batez ere irakasle berrientzat. Soldata miserableaz egiten dute lan askok denbora luzean jakin gabe ezagutza esparru horretan jarraitu ahal izango duten. Azken hamarkada honetan, Mundu Bankuak bultzatuta, hezkuntza merkantilizatu egin da maila guztietan. Bakoitza bere heziketaz arduradadila da kontsigna. Unibertsitatean oso ondo igarri da joera hau, baina liberalismoak maila guztietan ezarri nahiko luke, herriko jendearen kalterako, eta hori lortutako eskubide demokratikoen etsaia da. Oinarritzko hezkuntzan, diru asko kudeaketa pribatuaren eskuetara doa. Horrek irakurketa soziala ere badu, noski. Gobernuari ez diot eskola publikoaren aldeko sentsibilitate handirik ikusten. Baina jatorri sozioekonomikoak banandutako hezkuntza sistema areagotuz, hemendik urte batzuetara zatiketa soziala ere areagotuko zaigu, denon kalterako. Hobekuntza sozial handirik ezin espero daiteke alde zurretik sozialki mailakatutako sistematik atera gabe. ■